

Tímová spolupráca pri deťoch so špeciálnymi edukačnými potrebami a súčasná škola

Martin Kmeť

VÚDPaP, Bratislava, Slovensko

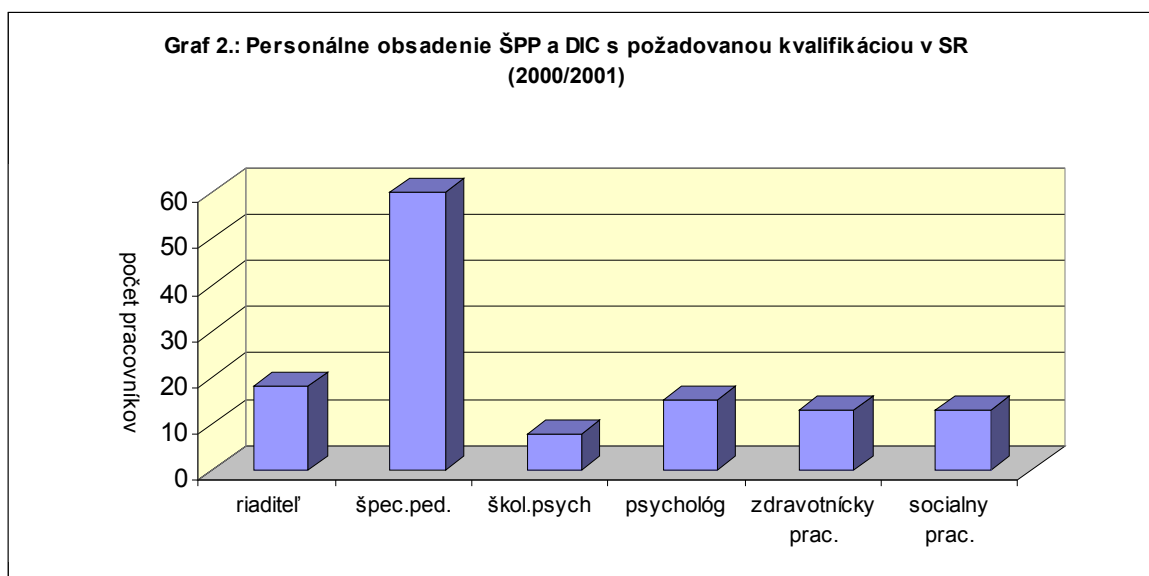
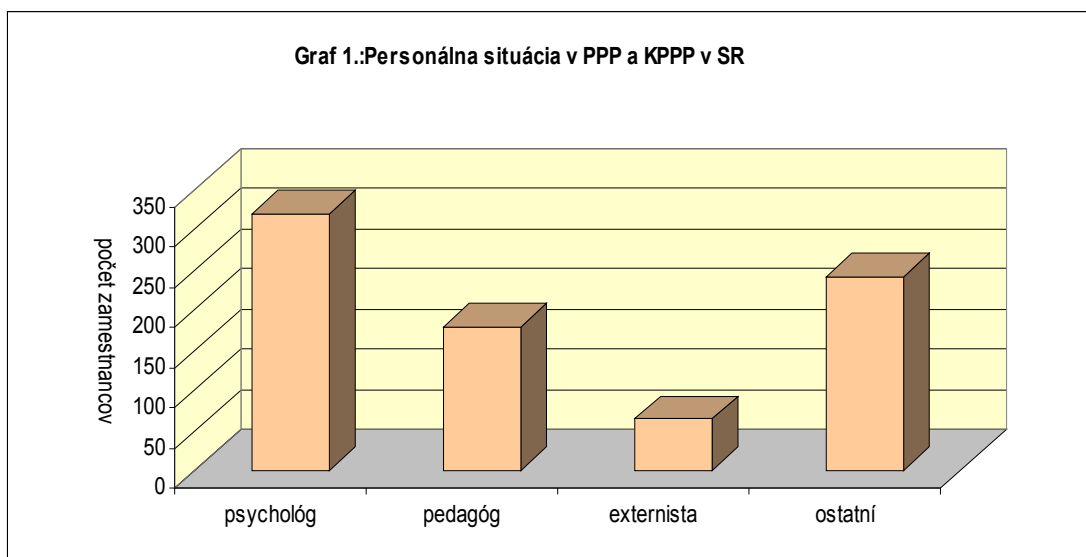
„Tímová práca“, bola uvádzaná pedagógmi našej vzorky (N=98) ako pedagogický činiteľ so zásadným vplyvom na efektivitu výchovy a vzdelávania detí so špeciálnymi edukačnými potrebami (Kmeť, 2002). Keďže zastúpenie mužov vo vzorke je štatisticky nevýznamné môžeme hovoriť vlastne o ženskom pohľade na túto problematiku.

Na získanie potrebných údajov sme použili dotazník vlastnej výroby zameraný na problematiku školskej integrácie, ktorý obsahoval otázky s možnosťou výberu odpovedí , hodnotiace škály a voľnú odpoveď. Údaje sme spracovali bežnými kvantitatívnymi a kvalitatívnymi metódami.

V pedagogickej dokumentácii sa síce dočítame, že pred začiatkom školského roka dochádza k „stretnutiu realizačného tímu“ (tzn. triedny učiteľ, psychológ prípadne špeciálny pedagóg, rodič a podľa potreby iný odborník – sociálny pracovník, logopéd, rehabilitačný pracovník a i.), no učiteľky našej vzorky takúto situáciu prevažne hodnotili ako „utópiu“ .

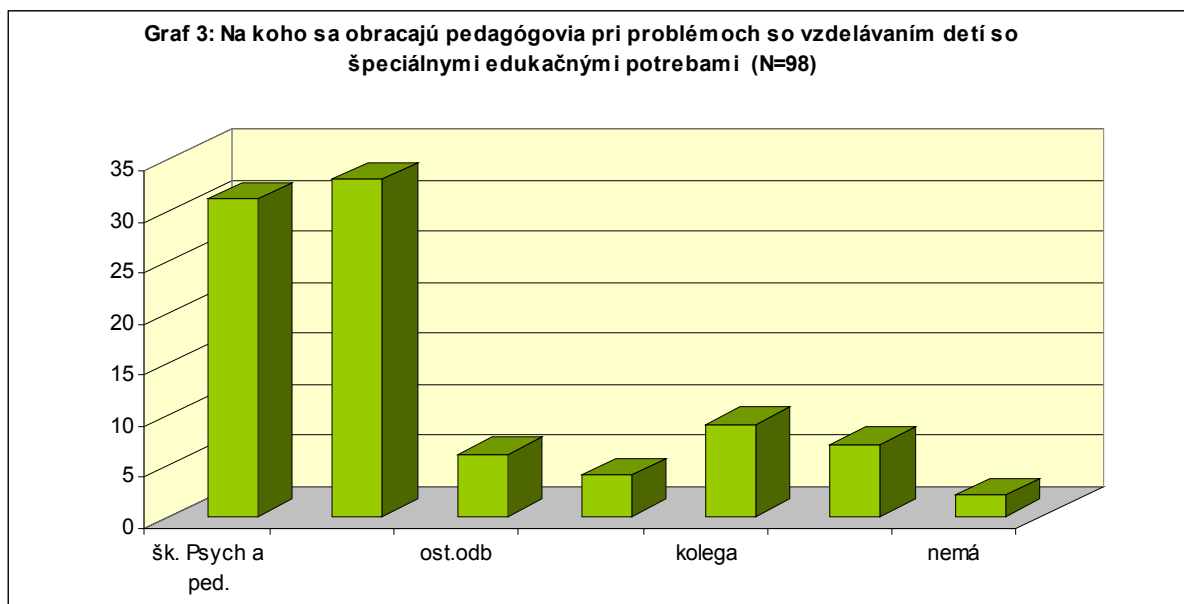
V praxi je bežné, že stretnutie iniciuje rodič alebo pedagóg, až keď sú zásadné „problémy“, napr. vo vyšších ročníkoch, alebo pri prechode na druhý stupeň. Je pravdepodobné , že k tímovému stretnutiu v z časových a iných dôvodov nedôjde. Potom zodpovedný, teda triedny učiteľ pracne získava potrebné informácie – správy z vyšetrení a pod. S takouto skutočnosťou sa môžeme často stretnúť na našich školách. Prirodzene sú tu regionálne rozdiely a sú školy kde je spolupráca dobrá.

Školská inšpekcia vo svojej správe uvádza, že riaditelia škôl sú nedostatočne orientovaní v školskej legislatíve, odborná a metodická pomoc zriadovateľov je nedostatočná, ojedinele úplne chýba. (Správa... 2003) Ďalej sa píše „ Nízky počet školských špeciálnych pedagógov a a psychológov v školách má za následok málo vyhovujúcu špeciálnopedagogickú starostlivosť vo výchovno-vzdelávacom procese“. Pre ilustráciu uvádzame personálnu situáciu v PPP, ŠPP a DC a počty pracovníkov (graf 1.a 2.).

Tam kde tímová spolupráca prebieha osvedčili sa systematické tímové stretnutia na poradniach ,v DC , alebo na škole. Tu sa určia ciele krátkodobé aj dlhodobé a spôsob ich realizácie. Je veľmi efektívne poznať konkrétne školské prostredie ako aj jednotlivých učiteľov, často informácie napr. o sociálnej klíme v triede môžu mať kľúčový význam.

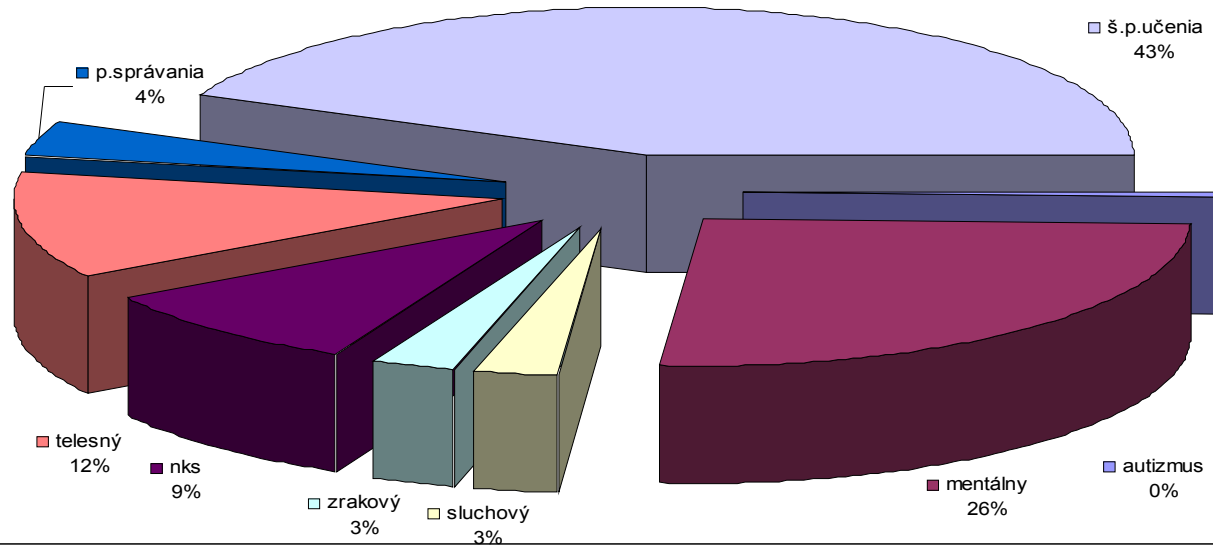
Učiteľky využívajú možnosť obrátiť sa pri problémoch na poradenských pracovníkov a ak majú možnosť na vlastných školských špeciálnych pedagógoch a psychológov (graf, 3). Práca priamo v teréne je očakávaná a aj najviac cenená.

Koordinátorom tímu je špeciálny pedagóg alebo psychológ , ktorý podľa miery postihnutia dieťaťa, charakteru poruchy, zdravotného stavu alebo iného problému môže dopredu predpokladať zaangažovanie sa vhodného odborníka. Ale až konkrétne riešenie prípadu ukáže aká bude v skutočnosti miera jeho participácie.

Práve rozdielnosť jednotlivých postihnutí a individualita každého jedného prípadu tzn. osobnosť, rodina, škola atď priamo vyžaduje tímový prístup. Zastúpenie jednotlivých postihnutí prezentuje graf č.4.

Graf 4.: Zastúpenie jednotlivých postihnutí na ZŠ v šk.roku 2003/2004

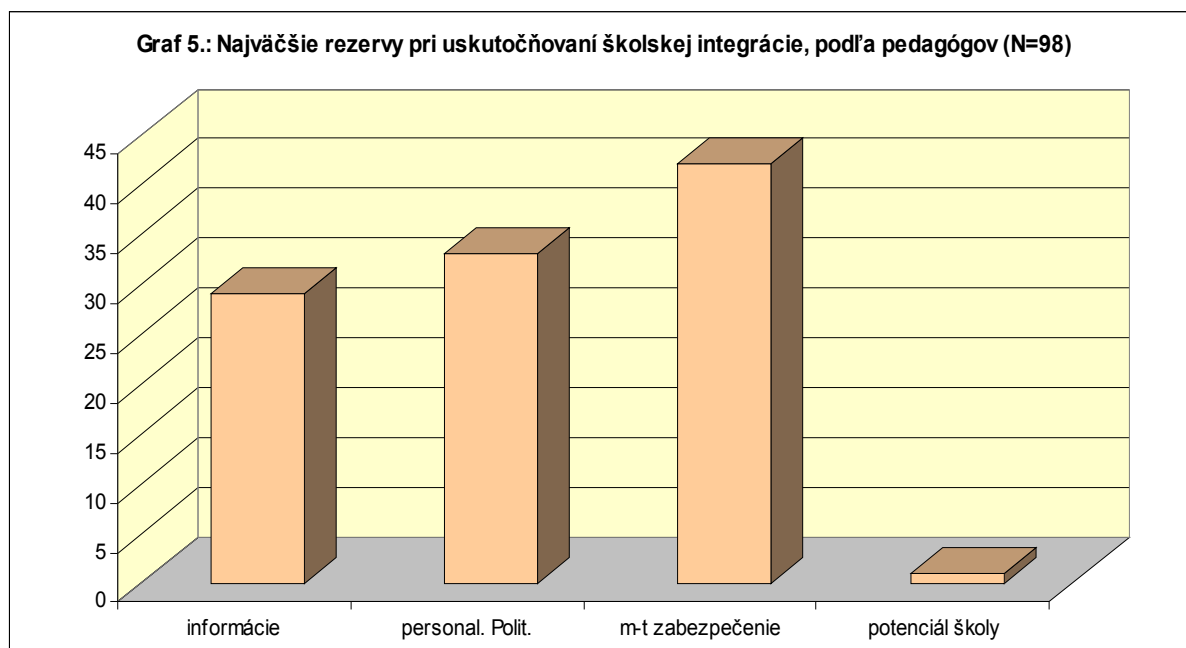
Výstupom takejto multidisciplinárnej vzájomnej spolupráce by mal byť individuálny plán kde by sa mali nachádzať všetky závery a konkrétne doporučenia , ktoré vypracúva špeciálny pedagóg s psychológom a učiteľom spoločne. Súčasťou je spôsob hodnotenia a klasifikácie, a platnosť individuálneho plánu a i.

V našej vzorke malo individuálny plán 19% detí, čo názorne charakterizuje situáciu v teréne. Závery inšpekčných činností v zásade potvrdzujú naše zistenia: „Nedostatočné je zabezpečenie špeciálno-pedagogickej starostlivosti a pomoci priamo v procese výchovy a vzdelávania, odborného vypracovania individuálnych výchovno-vzdelávacích programov, odborného stanovenia modifikácie rozsahu a obsahu učebných osnov, vybavenie špeciálnymi kompenzačnými učebnými pomôckami“...,(Správa...,2003).

Súhrn

- výchova a vzdelávanie detí so špeciálnymi potrebami na ZŠ je proces, ktorý priamo vytvára priestor a vyžaduje interdisciplinárnu spoluprácu s dôrazom na prácu v teréne.

- personálne zabezpečenie je vo všeobecnosti nedostatočné a tak to vnímajú aj učiteľky z praxe, po mat- technickom zabezpečení práve tu vidia najväčšie rezervy (graf. 5) (28 ŠPP,DIC a 86 PPP,KPPP tj.cca 900 pracovníkov).

- učiteľky nemajú dostatok potrebných informácií, čo do určitej miery potvrdzujú zistenia školskej inšpekcie , že na školách sú nedostatočne orientovaní v školskej legislatíve...

- čiastočná rigidita školského prostredia ešte pretrváva, čo je dôsledkom aj nedostatočnej odbornej a metodickej pomoci zriaďovateľov, ako aj zaužívaných spôsobov edukácie. Aj učiteľky našej vzorky udávali „potenciál školy“ v podstate bez rezerv.

- funkčnost resp. nefunkčnost realizačního týmu a jeho vzájemnej spolupráce sa prejaví pri príprave a realizovaní individuálneho výchovno-vzdelávacieho plánu, ktorý je do určitej miery jej indikátorom.

Záver

Tímová spolupráca pri vzdelávaní detí so špeciálnymi edukačnými potrebami je v zásade nevyhnutná a má aj legislatívne predpoklady. Jej prekážkou sú reálne personálne možnosti, určitá rigidita školského prostredia a čo je do istej miery prekvapením, nedostatočná informovanosť.

K zefektívneniu spolupráce môžu výrazne pomôcť plánované, systematické stretnutia „tímu“, zaradené v pláne školy a intenzívna komunikácia s vyjasnením si osobných možností a schopností ako aj poznanie konkrétneho školského prostredia.

Literatúra:

Kmeť, M.: Formy medziodborovej spolupráce pri edukácii postihnutých detí integrovaných v bežných triedach. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 37, 2002, č. 2, s. 157-164.

Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2002/2003. Štátna školská inšpekcia, Bratislava, 2003.

KMEŤ, Martin. Tímová spolupráca pri deťoch so špeciálnymi edukačnými potrebami a súčasná škola. In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů : polarita a vzájemné obohacování : sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc : Universita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. Plný text příspěvku o rozsahu 6 s. je dostupný na přiloženém CD-ROM. ISBN 80-244-1059-1.